

ÖĞRETMEN EĞİTİM PROGRAMLARINA ÖĞRENCİ SEÇİMİ İÇİN GRUP DEĞERLENDİRME ÖLÇÜTLERİ VE KULLANIM GEÇERLİLİĞİ

Şerefattin KARAKAYA *

Özet

Bu nitel araştırmanın amacı, Tezsiz Yüksek Lisans (TYL) öğretmen eğitimi programlarına başvuran öğrencilerin sözel, kişisel ilişkileri ve liderlik niteliklerini değerlendirmek için tasarlanan bir grup görüşmelerini değerlendirme sürecinin güvenilirlik ve geçerliliği ile ilişkili bulguları tanıtılmaktır. Bunun için (a) grup değerlendirme sürecinin gelecekte öğretmen olacak öğrencilerin öğretim performansını tahmin etme gücünü, (b) grup değerlendirme sonuçlarının öğrenciler arasında bir iç derecelenmeler için güvenilir olup olmadıkları ve (c) grup değerlendirme sürecinde kullanılan ölçütlerin gelecekte öğretmen olacak öğretmen adaylarının öğretim performanslarının akademik ölçütlerden daha iyi bir kestirimde bulunup, bulunmadığını incelemektir. 2004 öğretim yılında öğretmen eğitimi ile ilişkili Tezsiz Yüksek Lisans programlarına kayıt olan 48 kimya ana bilim dalı öğrencilerinden 24 öğretmen adayının seçilerek oluşturulan örneklem üzerinde yapılan araştırma sonuçları grup değerlendirme sürecinde kullanılan ölçütlerin akademik ölçütlerden daha güvenilir oldukları, öğrenci-öğretim performansını ölçmede ve öğrenciler arasındaki derecelenmelerde daha geçerli oldukları bulunmuştur.

Anahtar Kelimeler: Öğretmen eğitim programları, giriş ölçütleri, Öğrenci seçimi.

---

* Yard. Doç., Atatürk Üni. K.K.E.F. Eğitim Bilimleri Bölümü. E.P.Ö. Anabilim Dalı

Abstract

This study presents findings on the reliability and validity of a group assessment interview procedure designed to evaluate the verbal, interpersonal and leadership qualities of students applying to a post graduate course without dissertation for a teacher-education program. It is investigated whether (a) the group assessment process predicts future student teaching performance (b) the group assessment scores are reliable across raters and (c) the group assessment interview is a better predictor of student-teaching performance than academic criteria. After gathering data from 48 teacher candidates and 24 of them who were selected into the special process, the data were analyzed and found that the group assessment overall rating predicts student- teaching performance and does better than academic criteria. Finally, I found high interrater reliability on the group-assessment measures.

Keywords: *Teacher Education Programs, Entering Criteria, Students' Selection.*

Giriş:

Bugün öğretmen eğitim programlarına öğrencilerin üniversite giriş sınavlarında aldıkları puanlara göre seçtikleri ve orta öğretim kurumlarında öğretmen olarak görev yapacak öğretmen adayları, yeni sayılan öğretmen yetiştirme süreçlerinin yapısı içinde Tezsiz Yüksek lisans adıyla öğretmen eğitimi programlarına özel alanlarında lisans eğitimini tamamlamış öğrenciler arasından akademik ölçütlere dayalı puanları esas alınarak seçilmektedir. Pek çok ülkede akademik ölçütlerin kullanıldığı benzer süreçler işletilmektedir (Haberman ve Post, 1998). Araştırma bulguları akademik ölçütlerin kimin başarılı öğretmen olacağını kestirmede zayıf ölçütler olduklarını göstermekte ve başarılı ölçütlerin neler olabileceği merak konusu olmakta ve bilinmek istenilmektedir (Baskin, Ross ve Smith, 1996). Başarılı sınıf öğretme etkilikleri üzerinde yapılan araştırmalar sözel, kişiler arası ilişkiler ve liderlik becerilerinin önemini vurgulamaktadır (Dunkin ve Barnes, 1986; Westbrook, 1998). Buna rağmen öğretmen eğitim

programlarına öğretmen adaylarını seçmek için akademik ölçütler yaygın bir şekilde kullanılmakta ve öğrenci başvurularında etkili sözel, kişiler arası ilişki ve liderlik nitelikleri göz önünde bulundurulmamaktadır. Bu çalışmada Tezsiz Yüksek Lisans öğretmen eğitim programlarına başvuran öğrencilerin sözel, kişiler arası ilişki ve liderlik becerilerini başarılı öğretmen açısından değerlendirmek için hazırlanan bir grup görüşmelerini değerlendirme süreci incelenmektedir. Bu konuda daha önce yapılmış araştırma sonuçları, grup değerlendirme süreci ile daha başarılı öğretmen olabilecek öğretmen adaylarını seçmede ümit verici olduğu ve daha güçlü bir seçme olasılığına sahip olduğu önerilmektedir (Shectman, 1992 a). İlk olarak grup değerlendirme taslağını betimledikten sonra grup değerlendirme sonuçlarının dereceleyiciler karşısında güvenilir olup, olmadıkları inceleniyor. İkinci aşamada grup değerlendirme taslağının öğretmen adayının gelecekteki öğretme performansını kestirmede başarılı olup, olmadığı araştırılıyor. Üçüncü aşamada grup değerlendirme sonuçlarını analiz etmek ve sonuçların akademik ölçütlere dayalı kestirimde bulunma güvenilirliğinden daha yüksek olup , olmadığını ortaya çıkarılmaya çalışılıyor. Ayrıca ABD, Britanya ve İsrail'deki bazı öğretmen eğitimi programlarına öğrenci seçmede başarılı olarak kullanılan grup görüşmeleri değerlendirme sürecinin Türkiye'de uygulanabilirliği tartışılmaktadır.

Başarılı sınıf öğretme etkinliklerini gerçekleştirilmesi, öğretmenlerin sahip oldukları becerilerin veya niteliklerin sayısıyla ilişkili olduğu görülür. Araştırmacılar başarılı sınıf öğretme etkinlikleri ile ilişkili öğretmenin sahip oldukları niteliklerin üç boyutunu tespit etmişlerdir (Shectman ve Godfried, 1993). Bunlar sözel, kişiler arası ilişki ve liderlik becerileridir.

Öğrenciler ile etkili iletişim kurmak başarılı öğretmenin temel özelliğidir. Bir öğretmenin açık olarak düşünebilmesi, düşüncelerini organize edebilmesi, kendini açık bir şekilde ifade edebilmesi, istekli ve dostça olduğunu yansıtabilmesi için sözel becerilere sahip olması gerekir. Anlamların, olay ve olguların öğrenilmesinde kelimeler, kavramlar ve semboller kullanılır. İnsan öğrenmesinin anahtarı dildir. Bütün öğretmenler

için özel alan öğretmeni olmalarının temel şartlarından birisi dil öğretmeni olmalarıdır (Lowman, 1984.)

Kişilerarası ilişkilerde beceri sahibi olmak başarılı öğretmenler için çok önemli bir özelliktir. Etkili ve başarılı öğretmenler öğrencilerinin duygusal ve sosyal ihtiyaçlarını, öğrenmenin duyuşsal boyutunu dikkate almak zorundadırlar (Steele, 1999). Öğretmenler öğrencileri ile içtenliği, samimiyeti, güven ve desteği oluşturmaları gerekir. İnsan ilişkileri ile bağlantılı beceriler yalnız öğrencilerin iyi olmaları ve gelişmeleri için değil; aynı zamanda zihinsel gelişmeleri ve başarıya motive olmaları için önemlidir.

Öğretmenlerin kendilerinden emin, dinamik ve isteklilik içinde öğrencilerini motive etmeleri ve rehberlik yapabilmeleri için liderlik niteliklerine sahip olmaları gerekir (Westbrook, 1998). Hayatta üst seviyede başarılı kişiler, etkilendikleri ve hatırlayabildikleri öğretmenlerin liderlik ve kişiler arası ilişki becerilerine sahip öğretmenleri olduğunu belirtmişlerdir (Johnson, Prom ve Jackson, 1986; Steele, 1999).

Öğretmen eğitim programlarına öğretmen adaylarının seçilmesinde ilgili niteliklerin dikkate alınmadığı görülüyor (Godlad, 1990; Haberman, 1997; Russel, Persing, Dunn ve Rankin, 1990). Sözel, kişiler arası ilişki ve liderlik niteliklerinin yerine akademik ölçütler, (genel üniversite giriş sınav sonuçları, standart test sonuçları, vb.) başarılı öğretme etkinliklerini tahmin etmek için zayıf ölçütler olduklarını araştırma sonuçları göstermiş olmasına rağmen, yaygın bir şekilde kullanılmaktadır (Guyton ve Farokhi, 1987; Haberman, 1987; Shechtman ve Godfried, 1993).

Eğitim alanında araştırmacıların öğretmede başarılı olacak adayları seçebilmek için uygun ve geçerli ölçütler geliştirme zamanı bulamadıkları ifade edilebilir. Öğretme uygulamalarında etkili olan nitelikleri ölçmek ve değerlendirmek için psikolojik testler kullanan araştırmacılar karma sonuçları rapor etmişlerdir (Chang, 1994; Henjum, 1983; Verdini, 1990). Öğretmen adaylarının seçilmesinde görüşmelerin kullanılmaya başlanması yenidir ve kişisel görüşmeler sonucunda gelecekte başarılı olacakları

derecelendirmenin etkin bir tahmin etme yolu olduğu nedenleriyle birlikte sunulmuştur (Coleman,1987; Haberman, 1987; Malvern, 1991). Zayıf bir niteliği ise: çok büyük zaman harcamayı gerektirdiği ve uzun sayılabilecek bir süre içinde oğretmen eğitim programlarına başvuran adaylardan yalnızca birkaç oğrenci seğilebildiğine işaret edilmiştir (Benner, George ve Cagle, 1987).

Oğretmen adaylarının oğretmen eğitim programlarına seğiminde başarılı bir şekilde kullanılan diğer bir süreç merkezi değerlendirme modelidir (Gerlach Ve Millward, 1987). Bu modelde oğrencilerin gelecekteki olası başarılarının nedenlerini tespit temek için birkaç gün süren seri etkinliklerin içinde değerlendiriyorlar. Modelin eleştirilen yönü karmaşık olması ve mekanik bir şekil de birkaç gün süren aşamaların uygulanması ve ekonomik olmamasıdır.

Grup değerlendirme sonuçlarının başarılı olduğuna işaret eden bulgulara rağmen Türkiye’de grup değerlendirme işlemleri ve oľęütler üzerine sistematik ve bilimsel bir ęalıřma bulunmamaktadır. Türk eğitim tarihinde ve özellikle oğretmen yetiştirme tarihinde oğretmen adaylarının eğitim programlarına seğimlerinde görüşme metot ve teknikleri kullanılmış olsa bile; bunların sistematik olduklarını ve bilimsel oľęütlere dayalı olarak işe koşulduklarını gösteren bir doküman mevcut değildir. 1982 öncesinde oğretmen adaylarının seçim süreçlerinin ne kadar politik ve ideolojik niteliklere sahip olduğu bilinmektedir.

Grup Değerlendirme Tasarısı

Grup değerlendirme süreci doksan dakikalık bir süre içinde iki değerlendirmeci ve sekiz oğrencinin katılımından meydana gelmektedir. Katılımcılar üç günlük bir eğitim sürecine katıldı ve bu eğitim amacı; (a) değerlendirmecilerin katılım devamlılığını sağlamak; (b) değerlendirme oľęütlerini ve kullanımlarını oğrenmelerini sağlamak ve (c) kodlama ve kayıt yapmada güvenilirliği artırmaktır. Doksan dakikalık grup değerlendirme süresi içinde oğrenciler kendilerini tanıtır, özğürce konuşmaları teşvik edilir ve kim olduklarını ifade etmeleri sağlanır. Daha sonra grubun

tartışması için iki farklı konu verilir. İlk konu, eğitimin temel sorunlarıyla ve ikincisi, toplumsal bir konudur. Örneğin; “meslek edinmede okulların rolü ne olmalıdır?” ve “çocuklarının suç işleme davranışlarından dolayı aileler cezalandırılmalı mıdır?” konularıdır. Bu tartışmaları , lidersiz bir grubun problem çözme ve katılım etkinliği izler. Lidersiz grup etkinlikleri önemli bir konuda grubun karar vermesiyle ilgilidir. Grup çalışması tamamlandıktan sonra her bir grup üyesi grubun diğer üyelerine geri dönüt sağlar. Bu sürede her birinin diğerine yönelik duyguları, algılamaları ve izlenimleri teşvik edilir ve geri dönütler ile desteklenir. Son olarak üyelerden kendi performanslarını değerlendirmeleri ve grup etkileşim süresinde doğru ve uygun olanları yansıttıklarını hissedip –hissetmediklerini paylaşmaları istenilir. Etkinlikler devam ederken her biri için sözel yetenekleri , kişiler arası ilişki becerileri ve liderlik kaliteleri değerlendirilir. Bunun için gözlemler, kayıtlar ve verilerin analizi yapılır. Her bir öğrenci, öğretmeni hakkında genel uygunlukları betimlemesini içeren özeti ve derecesini sunar. Bu dereceleme bir ortalama olmaktan ziyade duygu istikrarını, bütünleştirmeleri, kendinden haberdar olma, esneklik gibi nitelikleri içermektedir. Diğer üç boyuttaki nitelikleri (sözel, kişiler arası ilişki ve liderlik) içermeyebilir. Ayrıca sözel, kişilerarası ilişki ve liderlik niteliklerinin alt boyut ve derecelerini temel alan genel yetenek ölçümleri ve değerlendirme şekilleri de vardır (Shechtman,1922a). İlgili boyutların kullanımı nesne, insan, olay ve olguların benzer ve farklı özelliklerine göre gruplandırılmaları, algılanan bilgilerin karmaşıklığını azaltmaya ve kolay anlaşılır olmalarına yardımcı olur. Ayrıca verilen bilgilerin ötesine gidebilmeye izin verirler. Grup değerlendirme süresinde değerlendirmeciler tarafından genel bir oran ortaya konulabilir ve gelecekteki öğretme performansını ve başarısını kestirebilmenin ölçütleri geçerli olabilir (Thornton ve Byham,1982; Zedeck,1986).

Yöntem:

Bu çalışma nitel bir araştırmadır. Bu araştırmada çeşitli üniversitelerin Fen edebiyat fakültelerindeki kimya ana bilim dallarında lisan eğitimlerini tamamlayan ve akademik ölçütlere dayalı lisans eğitimi puan ortalamalarına ve lisansüstü eğitimi giriş sınavı “puanlarına göre” tezsiz yüksek lisans öğretmen eğitim programları” için kayıt olmuş 48 öğretmen adayından seçilen ve sekiz öğrenciden meydana gelen bir örneklem kullanılmıştır. Örnekleme oluşturan öğretmen adayları sözel, kişiler arası ilişkiler ve liderlik becerileri, diğer öğretmen adaylarına göre daha yetkin olduğu tespit edilerek seçilmişlerdir. Ayrıca 8 öğrenci kontrol grubu ve 8 öğrenci de normal sınıf öğretim sürecinde bulunanlar arasından ölçütler esas alınarak seçilmiştir. Değerlendirmeler bu gruplar üzerinde yapılmıştır. 2003-2004 öğretim yılında Tezsiz Yüksek Lisans Kimya öğretmenliği eğitimi programlarına kayıt olan öğretmen adaylarının eğitimi üç öğretim dönemi (1,5 yıl) devam etmiş ve 2004-2005 öğretim yılının birinci dönemi sonunda 44 öğrenci mezun olmuştur. Öğretmen adaylarının değerlendirilmesi için 12 öğretim elemanından fakülte danışmanı olarak ve uygulama okullarındaki 12 rehber öğretmenden yararlanılmıştır.

Grup değerlendirme sürecinde öğretmen adayının öğretme davranışlarını takip eden üç boyutu (sözel, kişiler arası ve liderlik becerileri) değerlendirilmesi için kullanılan süre doksan dakikadır. Doksan dakikalık değerlendirme süresi sonunda her bir öğrenci için ortalama bir değerlendirme derecesi elde edilmiştir. Doksan dakikalık değerlendirme süresinde değerlendirmeciler bağımsız olarak her bir öğrenciyi öğretme performansları boyutlarında (sözel, kişiler arası ilişkiler ve liderlik) değerlendirmişler ve her bir öğrenciyi derecelendirmişlerdir. Derecelendirmede temel alınan; öğrencilere üç boyutta verilen puanların bir ortalamasıdır. Grup değerlendirme süresi sonunda değerlendirmeciler her bir öğrenciye her bir boyutta vermiş oldukları dereceleri dikkate alarak ilgili boyutta öğrenci için uygun buldukları ve anlaştıkları dereceyi tek bir puan ile belirtmişlerdir.

Bu çalışmada rehber öğretmen tarafından öğrenci-öğretmesine verilen değerlendirme puanı ile fakülte danışmanı tarafından öğrenci öğretmesine verilen değerlendirme puanı bağımlı ölçmelerdir. İlgili rehber öğretmen ve fakülte danışmanı tarafından her öğrencinin öğrenci-öğretmesi değerlendirilmekte ve puan olarak belirtilmektedir. Her bir öğrencinin performansını yansıtan ortalama puan aşağıdaki sekiz boyutta verilen puanların ortalamasıdır:

a) etkili öğretme, b) sınıf yönetimi, c) öğrenmeyi değerlendirme, d) kişisel ve profesyonel gelişme, e) aile ve toplumsal ilişkilere katılım, f) farklılıklara (ayırt ediciliğe) dikkat etme, g) öğrenciye dikkat etme, h) programı anlama.

Rehber öğretmen ve fakülte danışmanı tarafından verilen değerlendirme puanları “0” ile “4” arasında , “0” en zayıf ve “4” en iyi performans anlamında derecelendirilmiştir. “3” rakamı ortalama gerekliliklerin sağlandığına, “2” rakamı en az (minimum) olması gerekenlerin sağlandığına ve “1” rakamı da en az olması gerekenlerin altında ve sağlanması gerekenlerin olduğuna işaret etmektedir. Rehber öğretmenlerin değerlendirme puanlarının ortalaması 3,47(sd=.47) ve fakülte danışmanlarının değerlendirme puanlarının ortalaması 3,32 (sd=.54)’dir.

Öğretmen adaylarının lisans eğitimleri süresindeki derslerinden aldıkları notların ortalama puanları ve yüksek lisans giriş sınavlarından almış oldukları puanlar akademik ölçütlere dayalı puanlardır ve bu araştırmanın bağımsız değişkenleridir. Öğrencilerin lisans eğitimlerini tamamladıktan sonra Tezsiz Yüksek Lisans öğretmen eğitim programlarına öğretmen adayları olarak kayıt olmalarının ölçütleridirler. Öğrencilerin grup değerlendirme süresinde sözel, kişiler arası ilişkiler ve liderlik kalitelerinin değerlendirildiği boyutlar grup değerlendirme boyutlarıdır ve genel bir değerlendirme derecesi olarak belirtilir. Bu boyutlardan her biri bir (1) ile altı (6) arasında derecelendirilerek ölçülmüştür. “1” rakamı en zayıf ve “6” rakamı en yüksek derece olarak sıralanmıştır. Her bir öğrencinin her bir boyutta ortalama oranı hesaplanarak tek bir puan şeklinde uzlaşılarak tespit edilmiştir. Her bir öğrenci için iki değerlendirmeci tarafından verilen puanlar

dikkate alınarak uzlaşma sonucu tek bir puanda anlaşılmiş ve ortaklaşa puan olarak verilmiştir. Analizlerde kullanılan değişkenler için Tablo 1 betimleyici istatistikleri göstermektedir. Değerlendirmeciler arasında grup değerlendirme puanlarının güvenilir olup-olmadıklarını tespit etmek için bir korelasyon analizi kullanılmıştır. Grup değerlendirme boyutlarının her biri için bir değerlendirmeci tarafından verilen puanlar ile ikinci değerlendirmeci tarafından verilen puanlar ilişkilendirilmiştir. Öğrenci öğretmeni hakkındaki başarıyı kestirmek için akademik ölçütler karşısında grup değerlendirme ölçmeleri ile ilişkili geçerliliği değerlendirmek için bağımsız değişkenleri, bağımlı değişkenleri, grup değerlendirme ölçütleri ve akademik ölçütler ile birlikte öğrenci-öğretme puanları ve regresyon eşitlikleri hesaplanmıştır.

Bulgular

İç dereceleme güvenilirliği bütün grup değerlendirme kategorileri için yüksek bulunmuştur. İkili değerlendirmelerde korelasyon katsayıları sözel yeteneklerde $r=.509$, kişiler arası ilişki becerilerinde $r=.487$ ve liderlik kalitelerinde $r=.608$ ve bütünündeki ortalama miktar $r=.663$ 'dür. Bu değerlendirmelerde $n=48$ 'dir. Bu katsayıların her biri için "p" değeri .0001'den daha azdır. Burada "p" değeri veriliyor ve ilişkilerin önemli etkisi Tablo 2'de görülmektedir. Örneklemeler random tekniği ile seçilmediği için anlam testlerini kullanmak uygun değildir (Cahan,2000;Levin ve Robinson, 2000). Yinede burada sunulan katsayılar başka bir yerde rapor edilen sonuçlar ile karşılaştırılabilir.

Tablo 1: Analizlerde kullanılan değişkenler için betimleyici istatistikler

Değişkenler	x	s.s.
Rehber öğretmenin öğrenci öğretmesini değerlendirme puanı	3.47	0.470
Fakülte danışmanının öğrenci öğretmesini değerlendirme puanı	3.30	0.530
Sınıf puan ortalaması	3.64	0.290
Akademik ölçütlü test puanlarının ortalaması	22.524	2.850
Sözel yetenekler	4.05	1.16
Kişilerarası ilişki becerileri	4.20	1.03
Liderlik nitelikleri	3.92	1.08
Toplam ortalama oranı	4.18	0.95

Çoklu regresyon denklikleri başarılı öğrenci öğretmesini kestirmede grup değerlendirme ölçümleri karşısında akademik ölçütlerin ilişkili değerini tespit etmek için hesaplanmıştır. Bu analizlerdeki bağımlı değişkenler öğrencilerin rehber öğretmenleri ve fakülte danışmanları tarafından öğrencilerin öğrenci-öğretmesine verilen değerlendirme puanlarıdır. İki değerli ilişkiler için analizlerde kullanılan değişkenler arası ilişkileri incelemek için sıfır düzeninde karşılıklı bir ilişkiyi gösteren bir tablo oluşturulmuştur. Tablo 2 en azından dikkat çekici değerde bulunan iki sunucu göstermektedir. İlk olarak grup değerlendirme ölçülerinden genel ortalama derecesi diğer üç grup değerlendirme ölçüleriyle (sözel, kişiler arası ilişki ve liderlik nitelikleri) yüksek derecede karşılıklı ilişki içinde oldukları bulunmuştur. Bu çoklu ilişkilerin derecesi ortalama derece ile diğer üç grup değerlendirme ölçülerinin aynı regresyon denkliğine girmemeleri gerektiğine işaret ediyor. İkinci not edilme değerindeki bulgu, rehber öğretmenlerin ve fakülte danışmanlarının öğrenci-öğretmesini değerlendirme puanları arasındaki üç ilişkinin yüksek olmasıdır. Bu da iki değerlendirmeci arasındaki iç güvenirliliğin yüksek bir oranda olduğunu gösterir.

Tablo 2: Analizlerde kullanılan değişkenler için sıfır düzenindeki korelasyon tablosu

Değişkenler	X ₂	X ₃	X ₄	X ₅	X ₆	X ₇	X ₈
X ₁ Rehber öğretmenin öğrenci öğretmesini değerlendirme puanı	.60 ^{xxx}	-.28	-.20	.22	.32 [*]	.24 ^{xx}	.33 [*]
X ₂ Fakülte danışmanının öğrenci öğretmesini değerlendirme puanı	-	-	-.20 ^{xx}	.28 [*]	.18	.26 ^{xx}	.17
X ₃ Değerlendirme oranı ortalaması	-	-	.52 [*]	-	-.03	-.02	-
X ₄ Akademik ölçüt(ü) test puanı	-	-	-	.02	-.04	.12	.01
X ₅ Sözel yetenekler	-	-	-	.09	-	.64 [*]	.68
X ₆ Kişiler arası ilişki becerileri	-	-	-	-	.60 [*]	.62 [*]	.73
X ₇ Liderlik kaliteleri	-	-	-	-	-	-	.72
X ₈ Ortalama oranı	-	-	-	-	-	-	-

^{*}p<.05 ^{xx}p<.01 ^{xxx}p<.001

Çoklu regresyon analizlerinin sonuçları Tablo 3’de gösterilmiştir. Grup değerlendirme genel derece puanı rehber öğretmenler tarafından verilecek başarılı öğrenci öğretmesini değerlendirme sonuçlarını kestirmenin yalnızca ölçüsüdür. Genel değerlendirme puanının daha yüksek olması; bir öğrencinin rehber öğretmen tarafından verilen öğrenci-öğretmesini değerlendirme puanını daha yüksek alma olasılığını artırma anlamına sahiptir. Genel puan oranı öğrenci-öğretmesini değerlendirme puanındaki varyansın %12 olacağını gösterir. Akademik ölçüt değişkenleri ile rehber öğretmenin verdiği öğrenci-öğretmesini değerlendirme puanları arasında ilişki yoktur. Akademik not ortalamaları ve genel derece puanı fakülte danışmanı tarafından verilen başarılı öğrenci öğretmesini değerlendirme puanlarını tahmin etmektedir. Genel derece puanı özellikle önemlidir ve regresyon denkliğine girdiğinde (y) değeri .11’den .22’ye yükselmektedir. İlgili çekici bulgu; akademik not ortalama puanı, öğrenci-öğretmesini değerlendirme puanı ile olumsuz ilişki içerisinde olmasıdır. Öğrencinin daha düşük akademik ölçütlü başarı puanına sahip olması, öğrencinin fakülte danışmanlarından öğrenci-öğretmesini değerlendirme puanının yüksek olma olasılığına işaret ediyor. Genel akademik başarı ortalaması ile fakülte danışmanının öğrenciye öğretim başarısı olarak verdiği puanlar ile negatif bir ilişkisi bulunuyor. Sonuç olarak genel dereceleme puanı diğer üç grubun (sözel, kişiler arası ilişki ve liderlik) değerlendirme ölçümlerinden daha güçlü öğrenci-öğretim performansını kestirebildiği ve diğerlerine göre daha güçlü tahmin edici olduğunu gösteriyor. Akademik ölçütlere dayalı test puanları öğrenci öğretim başarısını tahmin edemediği gibi, öğrenci-öğretim başarı puanları ile negatif bir ilişkisi bulunuyor. Bu noktada akademik ölçütlere dayalı test puanları, genel grup değerlendirme ölçüsü ve öğrenci-öğretim başarısı arasındaki ilişkileri daha kesin olarak tespit etmek için analizin kapsamı genişletildi. Öğrenci-öğretme başarısının kanıtı olarak genel grup değerlendirme puanlarının artış göstermesi ile akademik ölçütlü tespit puanları ve cevaplayıcılar arasındaki sonuçlarının en şaşırtıcısı da aralarında

bir ilişkinin bulunmasıdır. Bu sonuçlarla ilgili değerler Tablo 4'de gösterilmiştir.

Akademik ölçütlere dayalı test puanlarındaki düşük seviyeye rağmen, genel grup değerlendirme puanı en düşük 3.0'den 3.40 ortaya ve 3.50 yükseğe doğru artış göstermesi; öğrenci-öğretmesindeki gelişmeyi yansıtmaktadır. Böyle bir yönelimin akademik ölçütlere dayalı test puanları yüksek olan cevaplayıcılar arasında da olduğu ifade edilebilir. Öğretmen adaylarından birisinin genel grup değerlendirme başarısının 2.85'den 2.98'e ve sonra 3.40'a, bir başka ifade ile düşükten ortaya ve sonra yükseğe yönelik olarak değişmesi yukarıdaki yönelimin kanıtıdır.

Sonuç ve Öneriler

Bu çalışmada üç araştırma sorusu açıklanmaktadır. İlk olarak; sonuçlar ilişki ölçme güvenilirliklerinin yüksek olduğunu göstermektedir. Genel Değerlendirme puanının ilişki ölçme güvenilirliğini en yüksek seviyede göstermektedir. Bu bulgu genel bir potansiyel derecelemesinden daha çok, bir öğretmen adayını daha özel nitelikler alanında değerlendirmenin güçlüğüne de işaret etmektedir. Bu güçlüğü işaret eden başka araştırma sonuçları da vardır. (Klimoski ve Brickner,1987;Shechtman,1992b; Thornton ve Byham,1982).

Shechtman ve Sansbury(1989) grup değerlendirme ölçmeleri arasında genel derecelemenin öğrenci-öğretme başarısını en iyi tahmin edici olması ve ilişki ölçme güvenilirliğine en yüksek seviyede sahip olması nedeniyle öğretmen adaylarını seçme süreçlerinde grup değerlendirme ölçüsü olması gerektiğini iddia ediyorlar.

Tablo 3: Akademik ölçütler ve öğrenci-öğretmesini değerlendirme puanları ile ilişkili grup değerlendirme değişkenleri için standart regresyon katsayıları.

	Rehber Öğretmen		Fakülte danışmanı			
	Örnek:1	Örnek:2	Örnek:3	Örnek:1	Örnek:2	Örnek:3
Dereceleme puan ortalamasıyla Öğrenci-öğretmesini değerlendirme puanı	-.05	-.08	-.04	-.12	-.07	-.10
Akademik ölçütlü test puanı	-.16	-.16	-.17	-.25 ^a	-.30 ^a	-.27 ^a
Sözel yetenekler		-.01				.06
Kişiler arası ilişki becerileri		.20				.11
Liderlik nitelikleri		.16				.06
Genel dereceleme oranı		.31 ^a				.33 ^a
Denklik		.10	.10	.9	.11	.20
<i>a. Standartlaştırılmamış en az ikili standart hatası olan planda ilişkilerde yazarların uygulamada anlamlı kabul ettikleri sonuçları göstermektedir.</i>						

Tablo 4: Akademik Ölçütlere Dayalı Test Puanları ve Genel Grup Değerlendirme Puanları ile Fakülte Danışmanları Tarafından Verilen Öğrenci-Öğretmesi Değerlendirme Sonuçları

Akademik Ölçütlü Test Puanı	Genel Grup Değerlendirme Puanları			
	Yüksek (5-6)	Orta (4)	Düşük (3)	Toplam
Yüksek (>25)	3.35	2.60	2.80	18
Delta	.40 a.b.	0.8	.50 a.c.	
n	10	4	4	
Orta (22.51-25)	3.50	3.20	3.17	19
Delta	0.58	.46	.66 a	
n	6	8	5	
Düşük (<22.51)	3.57	3.30	3.20	31
Delta	.40 a.b.	.30	.62	
n	15	9	7	
Toplam	31	21	16	68

Not: (A)Örnekleme random tekniği ile seçilmediği için istatistiksel anlamlılık testlerini uygulamak doğru değildir. Bunun yerine etki büyüklüğü oranı kullanarak pratik anlamlılık incelendi. Tablodaki tespit edilen ortalama farklılıklar için bütün delta katsayıları .80'den büyüktür. (>.80) .75'den daha büyük delta değerlerin ortalama etki büyüklükleriyle ilişkileri uygun şekilde incelemektedir. Delta = (en büyük ortalama değer - en küçük ortalama değer) / s (sigma: standart hata ortalamasının kareköküdür.) Cevaplayıcılar

arasındaki düşük ve yüksek grup değerlendirme puanları arasındaki ortalama farklılıkları ile akademik ölçütler ile ilgili test puanları kategorileri içindeki anlamlı farklılıktır. b)Yüksek ortalama grup değerlendirme puanlarının uygulamada anlamlı farklılıkları elde edenler arasında düşük ve yüksek akademik ölçütlü test puanları arasındaki anlamlı farklılıktır. c)Düşük grup değerlendirme puanlarının pratikte anlamlı farklılığı elde edenler arasında akademik ölçütlü düşük ve yüksek test puanları arasındaki ortalama farklılıktır.

Bu deneysel bulgu ortalama değerlendirmenin öğretme başarısıyla bağlantılı olan teorik kestirimi kanıtlamaktadır. Sözel, kişiler arası ilişki ve liderlik niteliklerinin alt değerlendirmeleri öğretme başarısının genel bir etkisini tespit etmede kullanışlı ölçütlerdir(Shechtman,1992a; Zedeck ,1986).

İkinci araştırma sorusu, grup değerlendirme sürecinin,öğretmen adayının gelecekteki performansını kestirmede kullanışlı olup olmadığıdır.Genel değerlendirme rehber öğretmenlerin ve fakülte danışmanlarının öğrenci-öğretmesini değerlendirme puanlarıyla ilişkilidir. Grup değerlendirme tekniği öğretmen adayının başarısını destekleyici şekilde kestirimde bulunmaktadır ve diğer araçlar ve süreçler üzerinde avantajlara sahiptir. Sekiz öğretmen adayının değerlendirildiği doksan dakikalık bir süreyle ilgilidir. Doksan dakikalık bu süreç, iki veya üç günlük merkezi değerlendirme işlemlerinden daha yeterlidir.Zaman ve ekonomik açıdan kullanışlıdır.Bu nedenle grup değerlendirme prosedürü öğretmen adayının gelecekteki başarısını tespit etmek için geçerli bir kestirim aracıdır.Diğer araçlar ve süreçlerin böyle güçlü bir kestirimde bulunma geçerliliklerine sahip olmadıkları ileri sürülebilmektedir. Baskin ve diğerleri (1996) yaygın olarak kullanılan bazı araçlar ile ilgili bulguları ele almışlar ve gelecekteki öğretme başarısını tahmin etmede yeterli olmadıklarını bulmuşlardır.

Üçüncü araştırma sorusu, grup değerlendirme görüşme ve değerlendirilmesinin standart test veya sınav sonuçları gibi akademik

ölçütlere dayalı puanlardan çok daha güçlü bir şekilde öğrenci öğretme performansını kestirimde bulunup-bulunamayacağıdır. Akademik ölçütler öğrenci-öğretmesini kestiremediği ve ayrıca fakülte danışmanlarının öğrenci-öğretmesini değerlendirme puanlarıyla negatif bir ilişki içinde olduğu bulunmuştur. Bir başka ifade ile öğretmen adaylarından birisinin akademik ölçüte dayalı testlerden yüksek dereceye sahip olması, öğrenci-öğretmesi değerlendirmelerinden yüksek sonuçlar alacağı anlamına gelmeye biliyor ve öğretmen adaylarının öğretmen eğitim programlarına kabul edildikleri akademik ölçütlerin öğretim değerlendirmelerinden aldıkları puanlarla ilişkisi bulunmuyor. Bulguların bütünü dikkate alındığında akademik ölçütler öğretmen adayının gelecekteki öğretim başarısını tespit etmede yeterli olmadıklarını gösteriyor.

Öğrenci-öğretim başarısını kestirmek açısından bu araştırma sonuçları, Shechtman(1991-1992a)'ın daha önce yapmış olduğu araştırma sonuçları tarafından da desteklenmektedir. Shechtman ilk yıl öğretmen adaylarının öğrenci öğretim başarı ve etkinlikleri ile mezun olduktan sonra iki ile beş yıl sınıflarda öğretmenlik yapanların öğrenci öğretim başarı ve etkinlikleri arasında karşılıklı bir ilişki olduğunu rapor etmektedir. Deikmann (1981) öğretmen adaylarının ilk yıl danışmanları tarafından değerlendirme sonuçlarının öğretmen adaylarının daha sonraki yıllardaki öğretim etkinliklerini en iyi şekilde kestirimde bulunma fonksiyonuna sahip olduklarını bulmuştur.

Bu araştırmanın sonuçlarına göre, grup değerlendirme prosedürünün öğretmen eğitim programlarına öğretmen adaylarını seçmede kullanılabileceğini göstermektedir. Bu prosedürün başarılı bir şekilde bazı Amerikan, İsrail ve İngiliz öğretmen eğitim programları için öğretmen adaylarını seçmede kullanılmaya başlandığı bilinmektedir (Baskin ve diğerleri, 1996; Darling ve Hammond 1990; Shechtman, 1992a). Elde edilen bulgular benzer bir prosedürün özellikle tezsiz yüksek lisans öğretmen eğitim programlarına öğretmen adaylarını seçmede kullanılması önerilebilir. Ayrıca grup değerlendirme prosedürünün uzun süreli kestirimde bulunma

güvenirliği ve geçerliliği üzerinde daha fazla araştırma yapılmalıdır. Bu araştırmanın sonuçları,gelecekteki araştırmalar için mezuniyet sonrası öğrenci-öğretmen başarıları, dereceleri ve grup değerlendirme sonuçları arasındaki ilişkilerin düşünülmesini önermektedir. Hangi şartlar altında grup değerlendirme sonuçları,mezuniyet sonrası öğretmen adaylarının öğretime başarılarını ve etkinliklerini tahmin etmeleri ve hangi şartların grup değerlendirme ölçütlerinin gücünü sınırlandırdığını açıklama ve aydınlığa çıkarılma ihtiyacı vardır. Öğretmen eğitiminin temel aşamalarından birisi öğretmen adaylarını seçme sürecidir. Gelecekte başarılı öğretmen olabileceklerin tespiti için kestirim güvenilirliği ve geçerliliği yüksek seçme ölçütlerinin bulunması ve geliştirilmesi öğretmen eğitim kalitesinin artırılmasına önemli katkılar sağlayacaktır. Araştırma evren ve örneklemi ülke genelinde büyütülebilir. Bu sınırlı ve küçük araştırma evren ve örnekleme üzerinde yapılan araştırma sonuçları grup değerlendirme tasarısının kullanımı için önemli kanıtlar sunmaktadır. Türkiye şartlarında özellikle tezsiz yüksek lisans öğretmen eğitimi programlarına öğretmen adaylarının seçimi için böyle bir sürecin kullanılma ilke ve kuralları bilimsel araştırma sonuçlarına dayalı olarak bulunabilir ve kullanılabilir görünmektedir. Ayrıca her öğretim seviyesinde öğretmen yetiştiren bütün bilim, sanat, meslek ve teknik alanlarda öğretmen adayı seçme süreçleri, alana özgü ölçütler, ilke ve kurallar bilimsel eğitim araştırmalarıyla geliştirilebilir ve kullanılabilir. Böyle bir seçim üniversitelerin özerklik niteliği ile de ilişkilidir.

Kaynakça

Baskin, M.K., Ross, S.M. ve Smith, D.L. (1996). Selecting successful teachers: The predictive validity of the urban teacher selection interview, *The Teacher Educator*, 32, 1-32.

- Benness, S., George, T. ve Cagle, L. (1987). Admission boards: The contribution of Professional judgement to the admission process. *Journal of Teacher Education*, 38(2), 7-11.
- Cahan, S., (2000). Statistical significance is not a “Kosher Certificate” for observed effects: A critical analysis of the two-step approach to the evaluation of empirical results. *Educational Researcher*, 29(1)- 31-34.
- Chang, F. (1994). School teachers’ moral reasoning. In J.R.Rest ve D. Varvaez (Editör), *Moral Development in the Professions* (s.71-83).
- Coleman, B. J. (1987). Interview ratings and later performance of PGCE students. *Educational Research*, 29,297-201.
- Darling-Hammond, L.(1990) Teacher quality and equality. In. J. Gadlad ve P. Keating (Editörler), *Access to knowledge: An agenda for our nation’s schools* (s: 237-258). New York.
- Deikmann, R.G., (1981). A study of the relationship between predicted effectiveness after one year of teaching experience. University of Nebraska, Lincoln.
- Dunkin, M.J. ve Barners. J. (1986). Research on teaching in higher education. In M.C. (editör)Wittrock, *Handbook of research on teaching* (s. 754-777). New York: Macmillan.
- Ergun, M.(1995). *Bilimsel Araştırmalarda Bilgisayarla İstatistik Uygulamaları*. Ocak Yay.Ankara.
- Gerlach, G.J.ve Millward, R.E. (1989). A new perspective for strengthening teacher skills: Pre-teacher assessment. *Foreign Language Annals*, 22, 145-148.
- Godland, J.I. (1990).*Teachers for Our Nation’s schools*. San Francisco: Jossey-Bass.
- Guyton, E ve Farokhi, E. (1987). Relationships among academic performance, basic skills, subject matter knowledge and teaching skills of teacher education graduates. *Journal of Teacher Education*, 38, 37-42.
- Haberman, M. (1987). *Recruiting and selecting teachers for urban schools*. Reston, VA: Association of Teacher Educators.

- Haberman, M. ve Post, L. (1998). Teachers for multicultural schools: The power of selection. *Theory Into Practice*, 37(2)96-104.
- Henjum, A. (1983). Let's select "self-actualizing" Teachers Education, 104,51-55.
- Johnson, S. T. ve Prom-Jackson, S. (1986). The memorable teacher : Implications for teacher selection. *Journal of Negro Education*, 55, 272-253.
- Kaptan, S.,(1995). Bilimsel Araştırma ve İstatistik Teknikleri. 10. bs. Tekışık yay. Ankara.
- Karasar, N. (1995). Bilimsel Araştırma Yöntemi: Kavramlar, İlkeler, Teknikler. 7. basım. 3A Araştırma Eğitim, Danışmanlık Ltd. Şti.. Ankara
- Klimoski, R. ve Brickner. M. (1987). Why do assessment centers work? The puzzle of assessment center validity. *Personnel Psychology*. 40, 243-260.
- Levin J.R. ve Robinson, D.H. (2000). Rejoinder: Statistical hypothesis testing, effect-size estimation and the conclusion coherence of primary research studies. *Educational Researcher*, 29(1), 34-36.
- Lowman, J.(1984). Mastering the techniques of teaching. San Francisco:Jossey-Bass.
- Malvern, D.D. (1991). Assessing the personal qualities of applicants to teacher training. *Studies in Educational Evaluation*, 17, 239-253.
- Russel, J.S., Persing, D.L., Dunn, J.A. ve Rankin, R.J. (1990). Focusing on the selection process: A field study of the measures that influence admission decisions. *Educational and Psychological Measurement*, 50, 901-913.
- Shechtman, Z. (1989). The contribution of interpersonal behavior evaluation to the prediction of initial teaching success: A research note. *Teaching and Teacher Education*, 5, 243-248.
- Shechtman, Z. (1991) A revised group assesment prodecure for predicting initial teaching success. *Educational and Psychological Measurement*, 51(4), 963-974.

- Shechtman, Z. (1992 a). A group assesment procedure as a predictor of on-the job teacher performance. *Journal of Applied Psychology*, 77(3) , 383-387.
- Shechtman, Z.(1992 b) Interrater reliability of a single group assessment procedure administered in several educational settings. *Journal of Personal Evaluation in Education*, 6, 31-33.
- Shechtman, Z. ve Godfried, L. (1993). Assessing the performance and personel traits of teacher education students by a group assesment procedure: A study of concurrent and consruct validity. *Journal of Teacher Education*, 44(2), 130-138.
- Shechtman, Z. ve Sansbury, D.(1989). Validation of a group assessment procedure fort he selection of teacher-education candidates. *Educational and Psychological Measurement*, 49, 653-666.
- Steele, C.M. (1999). Thin ice: "Stereotype threat" and black college students. *Atlantic Monthly*, s.44-54.
- Thornton, G.C. ve Byham, W.C (1982). Assesment centers and managerial performance. New York:Academic Pres.
- Verdini, D.J. (1990). A study to investigate the efficacy of a pre-teacher assessment center and a personality inventory to determine their predictive validity relative to teaching performance. Indiana University of Pennsylvania.
- Westbrook, A.B. (1998). Teacher selection practices in effective elemantary schools, Lousiana State University, Baton Rouge.
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H.(2000). Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri. 2. bs. Seçkin yay. Ankara.
- Yıldırım E. ve diğerleri(2001). Sosyal Bilimlerde Araştırma Yöntemleri: SPSS Uygulamalı. Sakarya Kitabevi. Adapazarı.
- Zedeck, S. (1986). A process analysis of the assessment center method. *Research in Organizational Behavior*, 8, 259-296.